

מסכת תולין

פרק הכל שוחטין

דף ז' עמוד א': ר' פנחס בן יאיר הוה אזיל לפדיון שבויים, פגע ביה גנאי נהרא א"ל: גנאי, חלוק לי מימין. א"ל: אתה חולך לעשות רצון קונך ואני חולך לעשות רצון קוני, אתה ספק עושה ספק אינך עושה, אני ודאי עושה. א"ל: חלוק לי מימין ואם לאו גוזרני עליך שלא יעברו בך מים לעולם, חלק לו. הוה בחדי ההוא גברא דהוה דרי חיטי לפסחא, א"ל: חלוק ליה נמי לחאי דבמצוה קא עסיק, חלק ליה. הוה ההוא טייעא דאתלוי בהדיה, א"ל: חלק נמי לחאי דלא לימרו כך עושין לבני לוי, חלק ליה. אמר רב [יוסף] כמה נפיש האי גברא ממשה ושתי רבואן, דאילו התם חד זמנא וחכא תלת. ודלמא הכא נמי חדא, אלא אימא כמשה ושתי רבואן.

ממה שנתפרסם פרסום רב בתורה, גם בספרי התלמוד, ושנאמינהו אנחנו עד שלא נצטרך לדבר בו — [ב]התחדש אות ופלא לעת הצורך לעם כולו על יד נביא, או אפילו לאחד מן החסידים, ונמשך הענין מאבות לבנים עד שגמצא לרבותינו כן בהרבה מקומות; כענין תנורא דעכנא [י] שקרה לו לר' אליעזר וחכמים^א; וענין רבא ורבה^ב, וכאלה רבים. גם ממה שלא נעלם — שנתגו ז"ל הנהיג הפלא או המעשים המתחדשים אל דרך הוויכות, כאילו נחתיב הענין כן מצד הכרח הטענה — עד שתמצאם ז"ל נמשכים אל הדרך

<p>(א) ב"מ נט. ב, ועיין בהג' מהר"ץ חיות שם. (ב) כנראה אין הכוונה שהענין קרה ברבא ורבה יחד — כמעשה דר' אליעזר וחכמים, והם דברים נפרדים —</p>	<p>ואולי הכוונה בענין רבא לתענית כד. ב שלחה לי' לרבא וכו' עיי"ש, וענין רבה בב"מ פו. א עיי"ש.</p>
---	--

הזה אף בבריאת הנבראים בראם יתברך מרצונם וחפצם, דאמרו¹: כל מעשה בראשית לדעתם גבראו, ומן הנמנע להיות הנברא מן האפס המוחלט — מסכים על דבר קודם הבראו וביאתו אל הפועל, ואיך יברא לדעתו קודם שיהא לו מציאות בכח — כל שכן בפועל. ואמרו²: אמרה לבנה לפני הקב"ה: רבוננו של עולם, אי אפשר לשני מלכים שישתמשו בכתר אחד, אמר לה הקב"ה: לכי ומעטי את עצמך, אמר ליה: וכי על שאמרתי דבר הגון אמעיט את עצמי, — וכלל הענין וכאלה להם ז"ל במקומות רבים, וזה כולו לא [על] הדרך הכיוון האמיתי אלא על דרך הרחבת המשל לכוונות ידועות מועילות הרבה ומישרות אל אמיתת האמונה בחידוש העולם וההשגחה ולסבות אחרות רבות התועלת, ואגלה כל אחד בע"ה בהגיעי אצל כל אחד ואחד מאותן המקומות.

וכאן היתה הכוונה בויכוח החסיד הזה עם גינאי נהרא לפרסם לנו שלא גדולת התועלת, ומן המחויב להיות אדם נמנע, וכל שכן החסידים, להוציא דברים הטבעיים מגדר הטבע לפלאים מהם כי אם לצורך גדול ולמצוה הצריכה לשעתה עם היות להם ממשלה מצד מעלת הנפש לפעול בפלא — וכבר ידעת שהענין ר' יוסי דמן יוקרת את בנו בהוציאו חאנה מן התאנים שלא בזמנו כמוזכר במסכת תענית³ — על כן גלו כאן שהחסיד הזה הוצרך לפעול עכשיו בפלא מפני שגדל הנהר ופגעו שלא יוכל לעבור ומעכו מסדיון שבויים הוצרך לשעתו שהיא מצוה רבה, דאמרו⁴: מאי מצוה רבה פדיון שבויים, ואמרו⁵: שבי כולו איתנהו ביה. וגמשיך הענין — כי לולא הצורך שהיה טרוד וממהר למצוה רבה היה מן הראוי שלא יבטל אפילו שעה אחת מנהג הנהג במעשה בראשית, כי זה כולו מסידור מנהג העולם ורצה הוא יתברך כן, ואולם מחמת מצוה לצורך שעה מותר, ואף על פי שאינו ודאי שיוכלו לפדותו, והוא אמרם כאילו השיבו הנהר: אני הולך לעשות רצון קוני ודאי עושה ואתה ספק עושה, ושעם כל זה לא נמנע החסיד ההוא מלגזור עליו ולפעול בפלא להתעסק בפדיון שבויים.

ועוד גלה לנו, שאפשר לו להמשיך אותו לצורך מצוה אחרת ממצות התורה, [כגון] כשהשתדלות להביא חטים לפסח, ואף על פי שהיה באיפשר

ג) ר"ה יא, א — ועיין לעיל ח"י נדרים ס, ב. ה) כד, א. ו) ב"ב ה, א
ד"ה גם יש, ובהערה ו' שם. ד) להלן ז) שם שם, ב.